

KÜLTÜR COĞRAFYASI BAĞLAMINDA VEZİRKÖPRÜ'DE KENDİRCİLİK VE URGANCILIK

Geliş Tarihi/Received: 15.05.2018 - Kabul Tarihi/Accepted: 30.06.2018

Seyfullah Gül

Asst.Prof.Dr., Ondokuz Mayıs University

ORCID: 0000-0002-5166-454X

seyfullah.gul@omu.edu.tr

Bünyamin Kıvrak

Teacher, Vezirköprü Kabalı Secondary School

ORCID: 0000-0002-9279-8122

bunyaminkivrak@gmail.com

Öz

Coğrafi çevre ve kültür arasında sıkı bir ilişki vardır. İki yönlü olan bu ilişki tarımsal faaliyetler ve el sanatlarında daha da açık görülmektedir. Vezirköprü'de kendircilik ve urgancılığı kültür coğrafyası bağlamında inceleyen bu çalışmada, Vezirköprü'nün coğrafi çevre bileşenlerinin yörede kendircilik ve urgancılık kültürünün gelişmesindeki etkilerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırmada arşiv malzemeleri, istatistik veriler ve gazete kupürleri ile fotoğraflar gibi görsel kaynaklar materyal olarak kullanılmıştır. Ayrıca yöreye çeşitli tarihlerde yapılan gezilerde kendircilikle uğraşan çiftçiler ve urgancılık zanaatını gerçekleştiren ustalarla yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilerden de yararlanılmıştır. Bulgular Vezirköprü yöresinde kendir ekiminin ve urgancılık kültürünün yüzlerce yıllık tarihi bir geçmişe dayandığını göstermektedir. Osmanlı'dan Cumhuriyete önemli bir kendir ekim alanı olan yöre, uzun yıllar donanmanın ihtiyacı olan urganların üretildiği merkezlerden biri olmuştur. Ancak çeşitli nedenlerle Türkiye'nin diğer birçok yerinde olduğu gibi yörede de kendir ekimi ve urgan üretimi zamanla azalmış, urgancılık zanaatını fiilen devam ettiren usta kalmamıştır. Yine de yöre Türkiye'de kendir ekiminin yapıldığı tek yer olarak dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Coğrafi Çevre, Kültür Coğrafyası, Vezirköprü, Kendir, Urgancılık

CANNABIS CULTIVATOR AND ROPE MAKER IN THE CONTEXT OF CULTURAL GEOGRAPHY IN VEZİRKÖPRÜ

ABSTRACT

There is a close relationship between geographical environment and culture. This two-way relationship is even more evident in agricultural activities and handicrafts. In this study, which analyses cannabis cultivator and rope maker in the context of cultural geography, is aimed to reveal the effects of the geographical environmental components of Vezirköprü on the development of cannabis cultivator and rope maker culture in the region. Visual resources such as archival materials, statistics, newspaper clippings and photographs were used as material in the research. It also benefited from information obtained from interviews with farmers cannabis cultivator and rope maker who performed craftsmanship in various dates of the locality. Results show that in the

Vezirköprü region, cannabis cultivator and rope maker are based on hundreds of years of historical past. The region, which is an important cannabis plantation area in the Ottoman Empire has been one of the centers which has produced ropes for navy for many years. However, various reasons in the region decreased over time as well as many other cannabis cultivator and rope maker in Turkey, rope makers are no longer the masters of the craft. They don't resume profession anymore. Nevertheless, this place is the only noteworthy place of the cannabis cultivator areas in Turkey.

Keywords: *Geographical Environment, Cultural Geography, Vezirköprü, Cannabis, Rope Maker*

GİRİŞ

Tarımsal üretim ve tarımsal hammaddeye dayalı el sanatları; yetiştirildikleri yörenin ve temsil ettikleri toplumun ekonomik ve sosyo-kültürel özelliklerini gösteren önemli unsurlardır. Bu unsurların ortaya çıkması, gelişmesi, dağılışı ve şekillenmesi ise daha çok o yörenin coğrafi çevre özelliklerine göre olmaktadır. Belki de bütün ekonomik faaliyetler içerisinde tarım, coğrafi çevre faktörlerinden en fazla etkilenen ekonomik faaliyettir. Uygun iklim ve toprak koşullarının bulunduğu alanlarda ortaya çıkan tarımsal üretim zamanla sulama, gübreleme, makine kullanımı gibi diğer faktörlerin etkisiyle daha da gelişmektedir. Ancak tarımsal faaliyetlerin ortaya çıkması ve varlığını sürdürmesinin fiziki çevre kadar kültürel çevreyle de ilgili olduğu unutulmamalıdır. Tarımsal kalıpları yalnızca arazi ve iklim özellikleriyle açıklamak mümkün değildir. Tarımsal ürünlerin üretimi ve dağılışı aralarında zevkler, arzular, ihtiyaçlar ve

geleneklerinde yer aldığı çeşitli faktörler tayin etmektedir (Tümertekin ve Özgüç, 2009: 97).

Önemli bir lif bitkisi olan kenevir (*Cannabis sativa*) Vezirköprü yöresinde ve Anadolu'nun birçok yerinde kendir olarak bilinmektedir. Kendir'in Dünya'da ve Türkiye'de geçmişi ve bugünü konulu çalışmasında İmer (1999:1), kendirin pamuktan sonra dünyada lifi için tarımı yapılan en eski (M.Ö 8000) kültür bitkilerinden biri olduğunu, kendirin batıya doğru yayılmasının ise Çinlilerden bu bitkinin tarımını öğrenen Moğollar ve İskitlerin bu bitkiyi Hindistan'a, Karadeniz'in kuzeyi ve güneyine dolayısıyla Akdeniz yöresine taşınması ile olduğunu belirtmektedir. Güneydoğu Asya dışında kendir yetiştirilmesiyle ilgili Heredotos; "İskitler topraklarında kendir yetiştirir, bu tıpkı keten gibidir. Yalnız daha kalın ve daha büyüktür. Hem insan eliyle ekilir hem kendiliğinden yetişir. Traklar bundan tıpkı ketene benzer giyecekler yaparlar. Hatta bu işten çok iyi anlamayanlar için bu giyecekler ketenden mi yapılmış yoksa kendirden mi hiç belli olmaz ve kendiri bilmeyenler, ketendir diye yemin edebilirler." diye aktarmaktadır (Durmuş, 2008:62). Herodot'un kendir yetiştiriciliğinde sözünü ettiği yer Karadeniz'in kuzeyindeki bozkırlar ile özellikle Karadeniz'in kuzey ve güney sahilleri olması muhtemeldir. Rus arkeologların bu bölgede yaptığı kazılardaki buluntular da kendirin bölgedeki tarihi varlığını ispatlamıştır ve günümüzde bu bölgedeki merkezlerden Kolchis'in (Gürcistan) kendirleriyle meşhur olduğu da bilinmektedir (Durmuş, 2008:63). Yapılan araştırmalar gösteriyor ki (Durmuş, 2008:62-63; İmer, 1999:4) Anadolu Moğollar ve İskitler yoluyla kendirle Avrupa ve Amerika'dan daha önce tanışmıştır.

TÜİK (1991-1995) verilerine göre, Türkiye'de kendir üreten illerin azaldığı ve sadece 8 il ile (Çorum, Kütahya, Burdur, Şanlıurfa, Kastamonu, Samsun, Zonguldak, Amasya) sınırlı kaldığı görülmektedir. Günümüzde ise kendir üretme izni bulunan il sayısı artırılarak 19'a (Amasya, Antalya, Bartın, Burdur, Çorum, İzmir, Karabük, Kastamonu, Kayseri, Kütahya, Malatya, Ordu, Rize, Samsun, Sinop, Tokat, Uşak, Yozgat, Zonguldak) çıkmıştır. Ancak veriler 19 ilde kendir üretim izni olmasına rağmen 2017 yılında sadece Samsun ilinde (Vezirköprü) kendir üretiminin yapıldığını ortaya koymaktadır.

ARAŞTIRMA SAHASININ COĞRAFİ ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

Kültür coğrafyası bağlamında kendir üretimi ve urgancılık kültürü bakımından incelemeye alınan Vezirköprü ilçesi, Orta Karadeniz Bölümü'nde Batı Karadeniz Dağları'nın doğuya doğru uzanan kesiminin Aşağı Kızılırmak Vadisi çevresine rastlayan kıyı ardı kuşağında yer almaktadır. Yöre, İsfendiyar Dağları'nın doğuya doğru uzanan kesiminin güneyinde, Samsun il merkezinin ise güneybatısında bulunur (Gül,

2015). Vezirköprü yöresi, jeomorfolojik bakımdan üç farklı ünitelerden meydana gelmektedir. Bunlar; yükseltisi 330 m. olan Vezirköprü ilçesi ve yakın çevresini oluşturan çöküntü havzası, kuzeyde Kızılırmak'ın her iki tarafında Kuzey Anadolu Dağları'nın yay şeklinde uzanan ilk sırası ile Vezirköprü depresyonunu güneyden çevreleyen Kunduz ve Tavşan Dağı kütleleridir. Yörenin sahip olduğu bu topografya, ova tabanlı düzlükleri ile kuzey ve güneyde bulunan dağlık tepelik alanlar arasında hakim ekonomik faaliyet türü bakımından farklılık arz etmesine neden olmuştur. Vezirköprü depresyonu olarak adlandırılan havza tabanında sulama olanaklarına göre çeşitlenen tarımsal üretim yamaçlara doğru ise yerini tek tip ürüne bırakmaktadır. İç bölgelerin karasal iklimi ile kıyı bölgesinin nemli iklimi arasında bir geçiş iklim özelliğine sahip olan yörede yarı nemli iklim görülmektedir. Vezirköprü'nün yerleşme tarihi Kalkolitik döneme kadar uzanmaktadır. Yörenin verimli topraklara sahip Kızılırmak havzasında yer alması ve uygun iklim şartları, yerleşim için uygun bir zemin oluşturmuştur. Vezirköprü yöresinde geçmişten günümüze kadar yerleşmenin devam etmesi üzerinde verimli tarım alanları yanında yeraltı ve yerüstü suları bakımından zengin olması da etkili olmuştur. Yapılan yüzey araştırmalarda Vezirköprü ilçe merkezine çok yakın olan Adatepe'de Kalkolitik Dönem (M.Ö. 5500 - M.Ö. 3000) yani günümüzden 7.500 yıl öncesine ait izlere rastlanmıştır (Kıvrak, 2017: 83). İlçe merkezinin 8 km. kadar uzağında Oymaağaç Köyü'nde yapılan kazılardan elde edilen bulgular, Hititlerin bu bölgedeki varlıklarını ortaya koymaktadır. Oymaağaç-Nerik Höyüğü'nde yapılan arkeolojik kazılarda, Karadeniz Bölgesi'nde ilk kez bulunan çivi yazılı tabletlerde Nerik sözcüklerine rastlanmıştır. Elde edilen bulgular Hititlerin kutsal şehri Nerik'in burası olduğunu doğrulamaktadır. Demir Çağı'nın başlangıcıyla yıkılan Hititlerden sonra yaşanan karanlık dönem sonunda (M.Ö. 1200) yörede Frig hâkimiyetini görmek mümkündür. Frig hâkimiyetinden sonra ise, Pers kökenli Mitridatlar'ın kurduğu Pontus İmparatorluğunun hâkimiyetinde kalan yöre, son Pontus İmparatoru VI. Eupator'un Roma ordularınca yenilgiye uğratılmasıyla uzunca bir süre Roma hâkimiyetinde kalmıştır. Roma döneminin ilk yüz yılında Neapolis adıyla bilinen yöre daha sonra Neoclaudiopolis adını almıştır (Hogel vd., 2015). Roma'nın ikiye bölünmesiyle Doğu Roma'nın egemenliğinde kalan yöre bu dönemde ana tanrıçanın suyu anlamındaki Andrapa olarak anılmıştır. 1071'de Türklerin Anadolu'ya girişleri ve Türkmen aşiretlerinin Bizans sınır hatlarında beylikler kurmasıyla ise Vezirköprü yöresi; Danişmentlilerin eline geçmiştir. 1160 yılında Anadolu Selçuklu Devleti Sultanı Mesud'un, şehri Danişmentlerden almasıyla Gedagra (Büyükkale) olarak isimlendirilmiştir. Yörgüç Paşa'nın Canik Seferi (1426-1427) sırasında Osmanlı sınırlarına dâhil edilen yöre bu dönemde Köprü ismini almıştır. Mehmet Paşa ve ondan sonra gelen vezirlere hürmeten Vezirköprüsü adını alan şehir, 1925 yılındaki idari bölümlenmeye kadar

Amasya'ya bağlı kalıp bu tarihten sonra ise idari olarak Samsun'a bağlanmıştır (Yılmaz ve Gül, 2015).

AMAÇ VE YÖNTEM

Yaşanılan coğrafi çevre, o coğrafyadaki yaşayan insanların (tarım, hayvancılık, ticaret, sanayi, turizm) ekonomik faaliyetlerini etkilediği gibi kültürlerini de etkilemekte, orayı diğer yerlerden ekonomik, sosyal ve kültürel olarak farklı kılmaktadır. İnsanların içinde yaşadıkları çevreyi ve insan-çevre etkileşiminin bir sonucu olarak ortaya çıkan kültürel farklılıkları konu edinen kültür coğrafyası, kültürün ve toplumların mekânsal farklılıkları ile kültürdeki mekânsal çeşitlilikleri tasvir etme ve yorumlamalarıyla diğer disiplinlerden ayrılmaktadır (Tümertekin ve Özgüç, 2009: 96). Bu çalışma ile; kendircilik ve urgancılığın tarihi yapısı ile yörenin coğrafi çevre özellikleri arasındaki ilişkisinin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Teknolojik gelişmelere rağmen önemini korumasına ve yeni yeni kullanım alanları ortaya çıkmasına rağmen Türkiye ve araştırmaya konu olan Vezirköprü'de kendircilik ve urgancılığın önemini yitirmesinin nedenlerini ortaya koymak da araştırmanın amaçlarından. Yörenin sahip olduğu kendir üretim potansiyelini ortaya koymaya ve dikkatleri yöreye çekmeye yardımcı olmaya odaklanan bu araştırmada; kendir üretiminin yörede yeninden canlanması ve üretimin artırılmasına yönelik öneriler geliştirerek kendircilik ve urgancılığın yöre ekonomisine olan katma değerinin artırılması da hedeflenmektedir. Araştırmanın ana materyalini Vezirköprü yöresinde kendircilik ve urgancılık kültürünün tarihine yönelik istatistikî veriler, arşiv malzemeleri, raporlar, seyahatnameler ve fotoğraflar oluşturmaktadır. Belirtilen amaçlara ulaşmak için ise; literatür çalışmasıyla elde edilen verilerle yöreye çeşitli zamanlarda yapılan saha incelemeleri, kaynak kişi görüşmeleri ve gözlemlerden elde edilen bulgular masa başı çalışmalarlarıyla analiz edilerek çalışmaya son şekli verilmiştir.

BULGULAR

Vezirköprü'de Kendircilik Kültürü

Tarımsal faaliyetler ve üretilen ürünler büyük ölçüde doğal ve beşeri çevre faktörlerine göre şekillenmektedir. Vezirköprü yöresi; sahip olduğu topografya, iklim, toprak ve hidrografya gibi doğal çevre özellikleri, yer yer de sulama olanakları ile geçmişten günümüze birçok ürün gibi kendir tarımının yapılabildiği önemli alanlardan biri olmuştur. İklim, tarımsal faaliyetlerin yapılmasında ve ürün çeşitliliğinde rol oynayan önemli doğal çevre faktörlerinden biridir. Dünya'nın birçok yerinde olduğu gibi Vezirköprü'de de ürün çeşitliliği ve verimi yerel iklime uygun şekilde gelişmiştir. Yöredeki yerel iklim yörenin Kalkolitik Dönem'den günümüze

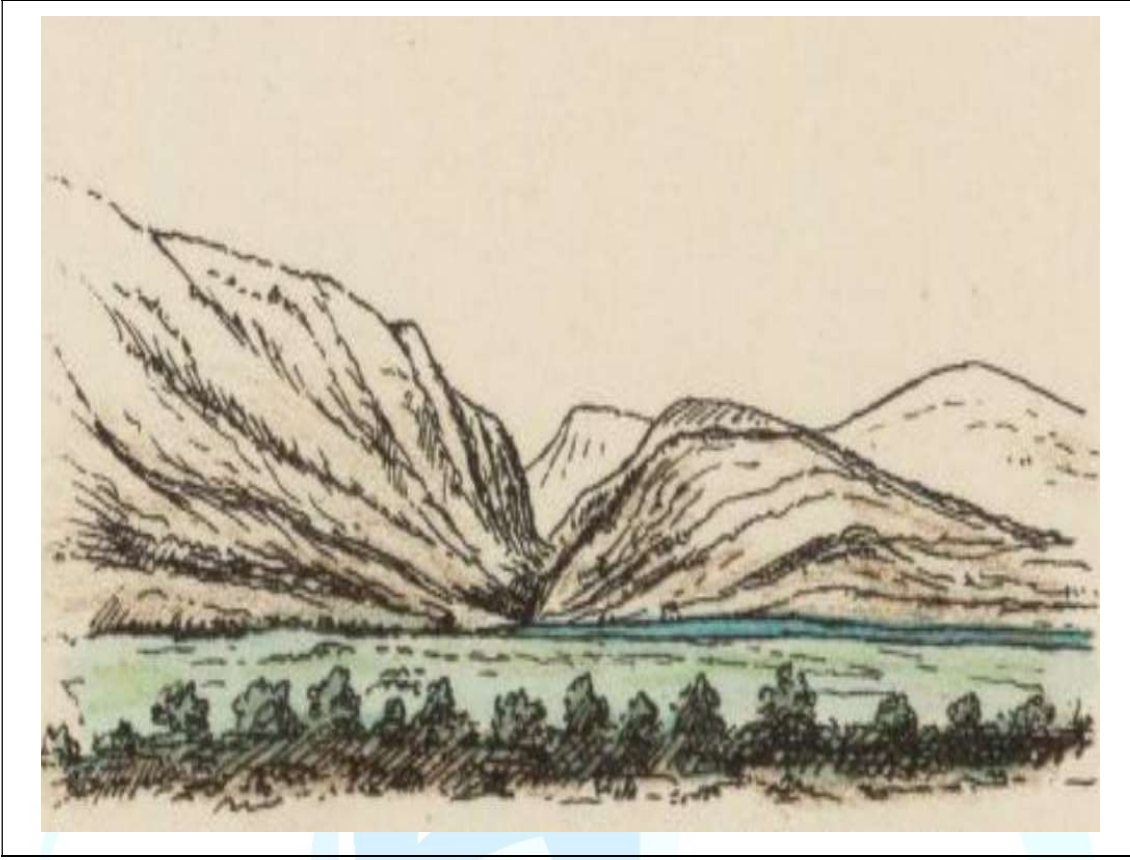
önemli bir tarımsal üretim alanı olmasını desteklemiştir. Hatta yapılan arkeobotanik incelemeler yörede Akdeniz tipi buğday, üzüm, keten ve siyez ile çalışmaya konu olan kendir gibi farklı iklim özellikleri isteyen ürünlerin bir arada yetiştirildiğini göstermektedir (Oymaağaç-Nerik, 2011). Nemli iklim bölgelerinde rahatlıkla yetiştirilebilen lif kendiri, kurak ya da yarı kurak iklim bölgelerinde ise ancak sulama yapmak şartıyla yetiştirilebilmektedir. Coğrafi konum olarak İç Anadolu ile Karadeniz bölgeleri arasında bir geçiş özelliği gösteren yörede; genel hava dolaşımı ve topografyanın etkisiyle kışları soğuk-yağışlı, yazları ise sıcak-kurak geçen kıyı ile iç kesimler arasında bir geçiş iklim tipi iklim hüküm sürmektedir (Şahin 1994: 211). Geçiş iklimi etkisi altındaki sahanın sıcaklık ortalamaları kendir tarımına uygunluk gösterirken yağış değerleri kendir tarımını desteklememektedir. Ancak Vezirköprü yöresinde geçmişten günümüze tarımsal üretimin devam etmesi üzerinde verimli tarım alanları yanında yeraltı ve yerüstü suları bakımından zengin olması da etkili olmuştur. Güneyde Tavşan ve Kunduz Dağları ile kuzeyinde İsfendiyar Dağlarının doğu uzantısı arasında yer alan yörede, bu kütlelerden yıl boyunca ova tabanına doğru süzülen su kaynakları Vezirköprü coğrafyasının çeşitli yerlerine serpiştirilmiş birçok yapay göletin varlığını desteklemiş, Vezirköprü ovasını sulanabilir kılmıştır. Bu nedenle yaz kuraklığının önemli derecede hissedildiği Vezirköprü yöresinde, sulama imkânları kendir tarımının yapılabilmesini desteklemiştir.

Kendir bitkisi kireçli, gevşek ve organik madde oranı iyi olan alüvyal topraklarda iyi bir şekilde yetiştirme imkânı bulmaktadır. Araştırma alanında; kestane renkli topraklar, kahverengi orman toprakları, podsolik ve azonal topraklardan olan alüvyal ve kolüvyal topraklar yayılış gösterir. Alüvyal topraklar daha çok vadi tabanı düzlükleri ile akarsuların aşağı çığırlarındaki vadileri boyunca bir şerit halinde uzanır. Bu topraklar geniş alanlı olarak Uluçay ile Esenli Çayı'nın Kayalı bahçeliği mevki ile Vezirköprü-Durağan karayolu arasındaki sahada geniş yayılış gösterir (Şahin, 1994; Şahin, 1997). Şehiraltı denilen bu kesim, toprak ve sulama özelliklerinin uygunluğuna bağlı olarak geçmişten günümüze sahanın en önemli kendir üretim alanı olmuştur. Tarımsal üretim ve ürün çeşitliliği üzerinde doğal çevre faktörleri yanında tarımsal üretimin tarihselliği, ekonomik getirisi, diğer ekonomik faaliyetlere hammadde sağlaması ve üretimin merkezi ve yerel yönetimler tarafından desteklenmesi ya da kısıtlanması da etkili olmaktadır. Yörede yapılan yüzey araştırmaları ve Oymaağaç-Nerik kazısında ortaya çıkarılan bulgular, Vezirköprü yöresinde Kalkolitikten günümüze kadar sosyo-ekonomik hayatın kesintisiz devam ettiğine işaret etmektedir. Oymaağaç-Nerik kazısında bulunan çeşitli dönemlere ait çukurlardan alınarak yapılan toprak analizleri, Demir Çağı'nda Vezirköprü yöresinde bol miktarda arpa,

buğday daha az miktarda siyez, antik mısır, çavdar üretildiği ve tüketildiğini göstermektedir. Ayrıca bu analizler, Demir Çağında darı, mürdümük, bezelye, burçak, mercimek, incir ve üzüm gibi ürünler ile keten üretildiğini ortaya koymaktadır (Oymaağaç-Nerik Höyük Raporu, 2011). Vezirköprü yöresinde Demir Çağında üretilen birçok tarım ürününün günümüzde de yetiştiriliyor olması ise yörede binlerce yıldır tarımsal üretimin ve sosyoekonomik hayatın kesintisiz devam ettiğine işaret etmektedir. Zira yöre, günümüzde önemli bir tahıl üretim alanı ve Anadolu'da kendir üretiminin yapıldığı tek yerdir. M.Ö. 1500'lerden daha eski tarihlerde Anadolu'da tarımsal üretiminin yapıldığı varsayılan kendir, Vezirköprü'de de köklü bir tarihi geçmişe sahiptir. Vezirköprü'nün 8 km kuzeybatısındaki Oymaağaç Mahallesi'nde yer alan höyükte 2006-2016 yılları arasında yapılan yüzey araştırmaları ve kazı çalışmalarında bulunan tabletlerin analizleri yöredeki Hitit varlığını ve buranın Hititlerin kutsal kabul ettiği Nerik şehri olduğunu ortaya koymaktadır. Bulgular Anadolu topraklarında Hititlerin kendir üretimi deneyimine sahip olduklarını ve bu bitkiden çeşitli şekillerde faydalandıklarını göstermektedir. Yassıhöyük'te yapılan arkeolojik kazılarda kendirden imal edilmiş olan urganın bulunuşu, Hitit dilinde urgan kelimesinin karşılığı ishamina, ishamanta, ishimanas gibi kelimelerin var olması ise Hititlerin kendir tarımında ileri durumda olduklarını doğrulamaktadır (İmer, 1999:5). Hatta yapılan çalışmalar Hititlerin tıbbi ilaç yapımında Hitit dilinde azallu adı verilen kendir bitkinin tohumunu kullandıklarına ve liflerinden urgan imalatının yapıldığına işaret etmektedir (Ertem, 1987:80). Bu bilgiler ise Hititlerin sahip oldukları deneyimle kendir üretimini; çevresi verimli tarım alanlarıyla çevrili, kendir için uygun iklim şartlarına sahip olan ve kutsal olarak kabul edilen Oymaağaç-Nerik çevresinde yapmış olabileceklerine işaret etmektedir. Yine Oymaağaç-Nerik kazısında Demir Çağı'na ait keten tohumlarının bulunması da çoğu zaman yan yana anılan ve kullanım alanları ve yetiştirme şartları birbirine oldukça benzer olan iki ürünün lif ve tohumları için Vezirköprü çevresinde birlikte yetiştirilmiş olabileceklerini düşündürmektedir. Osmanlı Devleti döneminde Canik Sancağı merkez kazası olan Samsun ve daha içerde Vezirköprü çevresi, Osmanlı Devleti sınırları içinde kendirin en bol yetiştiği yerlerden biri durumundadır. Hatta üretimin fazlalığı ve Osmanlı ekonomisine katkısı nedeniyle bu bölgede XVI. yüzyılda bir kendir emniyeti dahi kurulmuştur. Her üründen olduğu gibi keten ve kendirden de öşür alınmakta olup alınan öşür miktarı sancaktan sancağa değişiklik göstermektedir (Karaboğa, 2010). 1541 tarihli Tahrir Defteri'nde ise; ip, halat, urgan yapımında kullanılan kendir Vezirköprü'nün önemli geçim kaynaklarından biri olarak yer almaktadır (Şemsettin Sami, 1896). Osmanlı döneminde Samsun Limanı'nda Köprü, Havza, Lâdik, Zile, Tokat ve Kayseri gibi yerleşim yerlerinden gelen ürünlerin ticareti yapılmakta, Samsun limanı sahil yerleşimlerine nazaran arka coğrafyasına daha fazla

bağımlı durumdaydı. Kıyı ardı kuşağında yetiştirilen tahıl ve diğer ürünler yanında Vezirköprü'deki dokumalar, halat, urgan ve çeşitli ipler önemli Samsun limanının önemli ticaret ürünlerini oluşturmaktaydı (Aygün 2009: 41). Osmanlı Devleti'nin üçüncü büyük tersanesi olan ve 19. yüzyıla kadar önemini koruyan Sinop Tersanesi'nde yapılan ahşap gemilerin en mühim malzemelerinden olan halat, urgan ve çeşitli iplerin kendir ve ketenden imal edilmesi bu ürünlerin üretimini bir devlet politikası haline getirmiştir (Ünal 2006). Bu malzemelerin çoğunlukla Canik Sancağı'nın bataklıklarında ve iç bölgesindeki Vezirköprü'de yetişen kendirden elde edildiği bilinmektedir. Ayrıca Sinop Tersanesi ve limanına giden önemli kervan yolları üzerinde bulunan ve kendir üretiminde önemli yeri olan Vezirköprü'de üretilen kendirin Sinop tersanesinde kullanılır olmasını muhtemel kılmaktadır. Vezirköprü yöresinde kendir üretimiyle ilgili bilgi içeren kaynaklardan birini ise seyahatnameler oluşturmaktadır. Bu seyyahlardan Flotwell (1893), Kızılırmak boyunca yapmış olduğu seyahatlerde; Hacı Hamza, Kamil, Zeytun hattını izleyip Tahtaköprü köyünden geçerek Çeltek üzerinden Vezirköprü'ye ulaşırken Tahtaköprü köyünden daha altlarda arpa ve kendir alanları gördüğünü aktarmaktadır. Flotwell'in çiziminde önde kendir ekimine tanık olduğu alanlar ve karşıda Şahinkaya Kanyonu'nun olması Tahtaköprü – Çeltek arasında gördüğünü aktardığı kendir ekili alanların Yukarı Narlı ve Aşağı Narlı (Narlisaray) köyleri olması muhtemeldir (Şekil 1). Çok uzun yıllardır Kendir ekimi yapılan Yukarı Narlı ve Aşağı Narlı (Narlisaray) yöresine ek olarak, Vezirköprü'nün Nalbantlı Mahallesi'nin çiftçilerine ait tarlaların olduğu şehirtali mevki de önemli bir ekim alanıdır. Vezirköprü'den mevkiine kadar 3 km boyunca uzanan bu alan uzun süre Vezirköprü'nün önemli kendir ekim alanlarından biri olmuştur. Şimdilerde yapılaşmaya açılan bu alanda, Uluçay Deresi ve Nalbantlı Mahallesi'ni boydan boya kat eden bir kanalla Elmacının Kuyusu'ndan tarlaların durumuna göre belli bir hiyerarşi takip edilerek yapılan sulamayla kendir tarımı yapılmaktaydı. 1980'li yıllarda bir süre Adatepe, Oruç, Çeltek, İncesu köylerinde de ekim yapıldıysa da günümüzde kendir tarımı, kendine özgü güçlükleri nedeniyle yörede birkaç aile ile sınırlı kalmış ve terk edilmiştir.

Şekil 1: Flotwell'in çizimiyle önde kendir ekimine tanık olduğu alanlar ve karşıda Şahinkaya Kanyonu (1893).

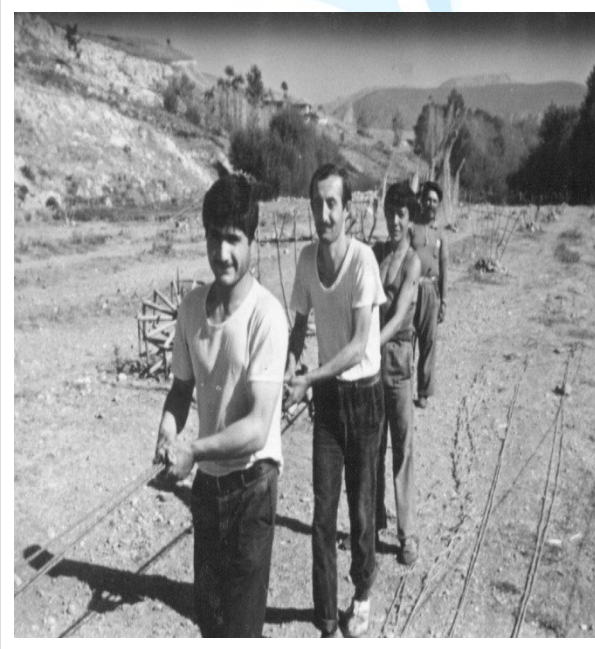
Vezirköprü'de kendir tarımı yapılan alan ve üretilen kendir miktarıyla ilgili geçmişe dönük ayrıntılı bilgiler bulunmamaktadır. Üretilen kendir miktarıyla ilgili en eski bilgiler 1913 tarihli Ticaret ve Ziraat Nezareti İstatistik-i Umumiye'nin Memalik-i Osmaniye'nin Ziraat İstatistiğine dayanmaktadır. Bu belgeye göre Köprü Kazası'nda 1000 dönüm kendir ekildiği, ekilen alandan 144.000 kıyye ürün elde edildiği ve 1 kıyye kendirin 4 kuruş olduğu belirtilmektedir. 1927-1928 Devlet Salnamesinde ise Vezirköprü kendir üretilen yerler arasında gösterilmekte ise de ekilen alan ve üretilen kendir miktarıyla ilgili bir bilgi belirtilmemiştir. 1967 yılı istatistiklerinde ise Vezirköprü'de üretilen kendir 625 ton olarak verilmektedir (Vezirköprü Albümü, 1971). 2007 yılında Vezirköprü'de 522 dekar alanda kendir ekilmiş olup 55 ton kendir lifi elde edilmiştir. TÜİK verilerinde Türkiye'de 2011 yılında 16 ton, 2012 yılında ise 6 ton kendir üretildiği yer almaktadır. 2016 yılında 100 dekar olan ekim alanı 2017 yılında 46 dekara gerilemiş ve 7 ton kendir lifi elde edilmiştir. TÜİK'e göre 2017 yılında Türkiye ve Vezirköprü'de ekilen kendir ve elde edilen kendir lifi miktarı aynıdır. Bu veriler 2017 yılında Türkiye'deki kendir ekiminin ve lif üretiminin tamamının Vezirköprü'de olduğunu göstermektedir. Şimdilerde sadece Narlısaray mahallesinde

yapılan kendir ekimi mart ayında yapılır. Genellikle iki kez çapa isteyen bu bitki haziran sonunda 5 metreye kadar uzayarak Ağustos ayıyla birlikte söküme gelir. Söküldüğünde henüz kurumamış olan kendir sapsarı elastiktir. Bu sapsarı duruma göre 3-5 köklük bir demet olarak elle kavranır ve topraktan belli bir açıyla çekilerek çıkarılır. Çıkarılan kendir sapsarı, kuruması için söküme alanına serilir. Belli bir süre bu alanda serili olan bitki, sabah çiğini alarak sapsarıdan yavaş yavaş lif ayrışması gerçekleşir ve belli bir renge ulaşan bitkinin bu kez alt yüzünün kurutulmasına geçilir. Bu ters çevirme esnasında kendir sapsarı çırpma denilen ve birbirlerine vurarak gerçekleştirilen yöntemle kurumuş yaprakların dökülmesi sağlanır. Diğer yanı da kuruyunca, bu kez bir insanın kaldırabileceği demetler oluşturularak sapsarı dikey bir şekilde kökleri üzerine çatılır. Bu demetlere cergi denir. Belli bir süre bu istif alanında tutulan ve iyice kurumaları sağlanan cergiler, ıslak adı verilen havuzlara alınır. Bu havuzlar standart bir büyüklükte olmamalarına karşın genellikle 10-15 m. boyunda, 3-4 metre eninde ve 60 cm kadar derinliktedirler (Cebeci, 2017). Cergiler ıslağa düzgün yerleştirilir, üzerlerine baskılama taşları konulur. Aslında bu bir tür çürütmedir. Sürekli kontrol edilerek 10- 15 gün suda tutulan ve sapsarı liften kolayca ayrılacağı gözlemlenen cergiler, ıslaktan çıkarılır ve tekrar kurutulmak üzere sapsarı üstüne dikilirler. Kızılderili kampını çağrıştıran bu manzara, soyulmak üzere bulunduğu yerden götürülünceye dek araziye ayrı bir atmosfer katar. Yörede kendir tarımının yoğun yapıldığı dönemlerde belli bir ücret karşılığı yaptırılan soyma işlemi, çoğu kez de tutuşturmalık olarak kullanılan sapsarı karşılığı yaptırılırdı. Vezirköprü şehirciliği mevkiinde üretilen kendirler genellikle Nalbantlı Mahallesi ve Yeni Mahalleli kadınlara dağıtılır, bu kadınlar sokakta geç vakitlere kadar ortada yanan bir ateş etrafında kendir soyarlardı. Bu ateşte, bitkinin işe yaramaz en uç bölümü yakılır. Bu uç bölüme cıgıl denilirdi. Sapsarıdan ayrılan kendir lifleri, kadınlar tarafından 3-4 kilogramlık demetler halinde iş sahibine teslim edilirdi. Bu demetler birleştirilerek yaklaşık 25 kg'lık balyalar haline getirilir ve her salı günü Vezirköprü Orta Camii önünde kurulan kendir pazarında satılırdı.

Vezirköprü'de Urgancılık Kültürü

Kültür, ekonomik faaliyetlerden etkilendiği oranda bir yerde yapılan ekonomik faaliyetler ve nesilden nesile aktarılan geleneksel mesleklerin ortaya çıkmasında etkili olmakta hatta bu mesleklerin birçoğu ekonomik faaliyetlere göre şekillenip gelişmektedir. Çevre şartlarına göre değişim gösteren geleneksel meslekler, insan yaşamını kolaylaştıran, ihtiyaçlarını karşılayan, geleneksel, bölgesel, fonksiyonel, estetik, artistik, sanatsal, dekoratif, dini, sosyal açıdan sembolik karakter taşıyan özelliklere sahiptir (Oğuz, 2000:22). Ekonomik faaliyetlerde meydana gelen gelişim

ve değişime bağlı olarak zaman içinde kültürel değerler ve geleneksel meslekler değişim göstermektedir. Bu kültürel değerlerden bazıları ise hammadde sağlayan ekonomik faaliyetin devam ettirilmemesi ve modern teknolojiye ayak uyduramaması nedeniyle unutulmaya yüz tutmuş ya da unutulmuştur. Yöredeki urgan, sicim ve ip yapma kültürünün gelişip şekillenmesinde yörede yüzyıllardır yapılan kendir tarımının önemli etkisi olmuştur. Genel itibarı ile urgancılık olarak anılsa da Vezirköprü’de bu işi yapanlara ipçi denilmektedir. İpçiler, balyalar halindeki kendir liflerini alıp bunu sicim, ip ve urgan olarak işleyen kimselerdir. Günümüzde yöre kendir üretim ve ticareti yalnızca Yukarınarlı ve Aşağınarlı (Narlısaray) köylerinde sınırlı bir alanda yapılmaktadır. Oysa çok yakın tarihe kadar Vezirköprü şehiraltı mevkii, kendir tarımı ile ip, sicim ve urgan üretiminin önemli bir merkezi konumundaydı. Hatta Vezirköprü’de ip bükme işi Nalbantlı Mahallesi sakinlerinin geleneksel mesleği olarak bilinmektedir. Uluçay deresinin hemen yanında yer alan Nalbantlı Mahallesi sakinleri, Uluçay deresinin zaman zaman taşkınlar vererek düzleştirdiği dere kenarındaki boş alanda ipçilik mesleğini icra ederler. İnsan gücü ve sabra dayalı olan bu meslek, Nalbantlı Mahallesi için adeta dayanışma, sosyal statü, sevgi, saygı ve paylaşma demektir. 7’den 70’e herkesin emeğine ihtiyaç duyulan bu alanda çalışmayan Nalbantlı yok gibidir (Foto 1-2). Küçük yaşlarda evden ipçilere yemek taşıma ile çocuk yaşta başlayan bu süreç büyüyünce çıkırık (dolap, çüre) çevirmeye, gebre sürmeye oradan dürgü taşımaya ve nihayet patronluğa kadar sürüp gitmektedir.

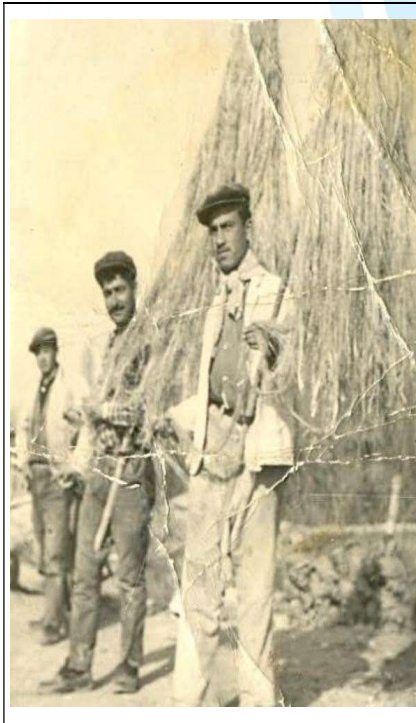
Foto 1: Nalbantlı Mahallesi gençleri ip bükerken (M. Cebeci).

Foto 2: Çıkırık çeviren çocuklar (M. Cebeci).

Urgan yapma süreci ilk olarak büyük balyaların açılması ve içlerinden birkaç kiloluk demetler oluşturularak bu demetlerin gelin duvağı gibi bir sırığa geçirilerek dürgü (tuğ) oluşturulmasıyla başlar. Süreç oluşturulan dürgüden bir uç alınıp düğüm oluşturulması ve çıkırıktan uzanan ve iv/iğ denen kancaya takmasıyla devam eder. Cürede (çıkırık) dört iv (iğ) bulunur. Bu da dört ayrı dürgü ve dört ayrı çalışan demektir. Çıkırığın dönmeye başlamasıyla dürgü taşıyan kişi dürgüsünü kontrol eder ve lif çıkışını sağlaya sağlaya çıkırıktan uzaklaşmaya başlar. Dürgücü uzaklaştıkça kendir bükülür ve ip oluşmaya başlar. Oluşturulan bu ipler farklı bir dinamoda dört ayrı uca bağlanır ve diğer uçlar da çengelle bir kişinin beline bağlanır. Dinamo çalışmaya başladığında top adı verilen ve içinde dört ayrı oluğu bulunan aparat tek çıkış noktasında bu dört ipi birleştirmeye başlar. Birleştirme işlemiyle birlikte birbirine dolanarak kısaltmaya başlayan ipler nedeniyle belinden bağlı bulunan ve ipleri belli bir ahenkle sabit tutan kişi hızla dinamoya doğru yaklaşmaya başlar (Foto 3-4). Böylece urgan (halat) meydana gelir. İhtiyaca göre çeşitli uzunluklarda üretilen bu urganlar için son işlem ise pürüzlerin giderilmesi, renginin albenili hale getirilmesidir. Urganlar, birbirlerine uyumlarının sağlanması amacıyla gebre denilen ıslak keçe ya da ıslak yün dokuma (genellikle yün çorap ya da yün atkı) parçası ile sıkıca perdahlanarak satışa hazır hale gelir (Karagöz, 2014).

Foto 3: Tuğ taşıyan ipçiler
(A. Cıdıloğlu)

Foto 4: Orta Cami önünde kendir pazarı
(M.Şahin).

Vezirköprü’de Kendire Dayalı Ekonomi

Bugün Vezirköprü, Türkiye’nin tek kendir ekimi yapılan ve kendir lifi elde edilen alanı olma özelliğine sahiptir. Günümüzde ilçede sadece Narlısaray Mahallesi’nde çok sınırlı alanda (2017 yılında 46 dekar) üretilen bu bitki, bir zamanlar Vezirköprü tarımı için vazgeçilmez bir ürün niteliğinde idi. İstatistiki veriler ve görüşmeler, geçen yüz yıllık dönemde Yukarı Narlı, Aşağı Narlı gibi köylerin ana geçim kaynağı ve bir çok köy için de vazgeçilmez bir ürün olan kendirin yöredeki ekiminin 1960’lı yıllardan itibaren gerilemeye başladığını göstermektedir. Gerilemenin ana nedenini olarak ise; kendir ve ip üretiminin zor olması, kendir ürünlerine ikame getirilmesi, kendir yerine kullanılan sanayileşmiş jüt ve naylon gibi ürünlerin yaygınlaşması, Vezirköprü üreticisinin gelenekselleşmiş iptidai yöntemlerden vazgeçememesi, üretim giderlerinin fazla olması ve kendirden elde edilen gelirin hiçbir zaman istenilen oranı yakalayamaması gösterilmektedir. İstanbul Çağdaş Gazetesi’nde 9 Kasım 1986 yılında yayımlanan Yağlı Urgan; Kendirin Öyküsü adlı makalede 1980’li yıllarda Vezirköprü’de 333 üyesi bulunan bir Kendir Kooperatifi’nin varlığına rağmen bu yıllarda uygulanan tarım politikaları ve üreticinin ürünü pazarlayamaması nedeniyle üretilen lifler kooperatifin depolarında yıllarca beklemiş ve 60 ton lifin üreticinin ellinde kaldığı belirtilmektedir. Yine aynı makalede bu yıllarda Uluçay deresi kıyısında ip büken işçilerle yapılan görüşmelerde benzer şikâyetler ve üretimin meşakkati belirtilmiştir. İşçiler zaman zaman kendi işlerini yaptıklarını zaman zaman da yevmiye ile çalıştıklarını belirterek, ürünün çok ucuza gittiğini özellikle Tire tüccarlarının kendilerinden yok pahasına aldıkları ipleri çeşitli yöntemlerle albenili hale getirip, tüketiciye kat be kat pahalıya sattığını belirtmişlerdir. Yine lifi saptan ayıran ve kelekçi tabir edilen kadınlarla yapılan görüşmelerde bu kadınlar; sadece yakacak ihtiyaçlarını karşılamak için kendir lifleri ayırdıktan sonra geriye kalan sapları (keleği) için çalıştıklarını ve herhangi bir gündelikçi ücreti almadıkları belirtmişlerdir. İncesu Köyünde kendir sökümü yapan üreticilerle yapılan görüşmelerde ise işgücü maliyeti ile birlikte zararına bir üretim yapıldığı belirtilmiştir. Yine kendir işinin güçlükleri üzerinde durularak özellikle ıslak çıkarma işinin çok pis bir iş olduğu, bu işi yapan işçinin günlerce kahveye bile gidemediği aktarılmıştır (Kıyafet, 1986). 2005 – 2010 yılları arasında ise yörede kendir ekimi, temel ekim nedenleri olan lifleri ve tohumları için ekilme özelliğini yitirip önceden hiçbir ekonomik değeri olmayan liflerden sonra kalan ve kelek adı verilen saplar çok çabuk tuttuğu için tutuşturucu yakacak olarak kullanılması amacıyla sınırlı miktarda ekilir hale gelmiştir. Aslında zaman zaman kendir tarımı ve ipçilik Vezirköprülülerin yüzünü güldürmüş olsa da, kendir ürünlerinin yerine konan ikame ürünlerden sonra üretici durumundan hep şikâyet etmiştir. Bu durum diğer tarım ürünleri için de

benzer olsa da, kendirin ekimi ile hasadı ve hasat ile urganı satıncaya kadar geçen süre diğer tarım ürünlerinden çok daha uzun ve zahmetlidir. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından alınan karara göre 2016 yılında Türkiye'nin 19 ilinde izin alınması şartıyla kendir üretimine izin verilmiştir. Ancak ne yazık ki Vezirköprü (Samsun) hariç diğer yerlerde üretim yapılmamaktadır. Son yıllarda Dünyada ve Türkiye'de doğal liflerden üretilen ürünlere ilginin artması, dikkatleri ülkemizin tek kendir üretilen alanı olma özelliğine sahip Vezirköprü'ye çekmiştir (Foto 5). Ancak Ondokuzmayıs Üniversitesi'nden doğal lifler konusunda uzman akademisyenlerce kendir üretimi ile ilgili bilgilendirmeler haricinde yörede kendir ekiminin artırılmasına yönelik bir çalışma bulunmamaktadır. Yine de bazı girişimcilerce kendir lifinden yapılan kilimlerin tekrar canlandırılması için yapılan çalışmalar ve hazırlanan tezgâhlarda yapılan deneme ürünlerinin çeşitli fuarlarda sergilenmesi yöredeki kendire olan ilgiyi artırmayı başarmıştır. Hatta bu çabalar, Amerika'dan bir grup girişimcinin yöreye olan ilgisini çekmiş ve bir heyet tarafından yörenin potansiyeline yatırımlarla Kastamonu merkezde ve Hanönü ilçesinde kurulan atölyelerde Vezirköprü kendirinden sicim, urgan ve kilim üretimine başlanmıştır. Yatırımlar 2017 yılında Türkiye'de kendir üretimi yapılan tek yer olma özelliğine sahip Vezirköprü'de alım garantili anlaşmaları da beraberinde getirmiştir. Yöre halkıyla yapılan görüşmelerde bu anlaşmaların bir sonucu olarak Vezirköprü'de 2018 yılında kendir ekilen alan bir önceki yıla göre önemli artış göstererek 46 dekardan 120 dekara çıkmıştır. Yörede kendir lifi ve yağına bağlı urgan, ip, dokuma ve yağ sanayine yönelik yatırımların, kendirin Vezirköprü ekonomisine önemli bir katma değer sağlayacak bir süreci başlattığı düşünülmektedir.

Foto 5: Kendire Amerikalı ilgisi (B. Kıvrak).

SONUÇ VE TARTIŞMA

İnsanlık tarihinin en eski bitkisel ham madde kaynağı olan ve saplarında bulunan lifleri iplik, dokuma ve kumaş yapımında, hamurlu kısmı ise kâğıt yapımında kullanılan kendir, yeryüzünde ip yapında kullanılan (M.Ö. 3000) ilk bitki olma özelliğine sahiptir (Aytaç vd., 2017). İlk zamanlar sadece lifi için üretilen bu bitkinin sapları zamanla kâğıt sanayisinde tohumları ise yağ, sabun, kozmetik, boya, çerez, hayvan yemi ve tıp alanında kullanılarak farklı kullanım alanları kazanmıştır. Gelişen teknoloji ile birlikte yeni kullanım alanları da ortaya çıkan bu bitkinin lifi şimdilerde; inşaat betonunda katkı maddesi, ısı ve ses izolasyon malzemesi, hayvan altlığı, araç kaportası yapımında ve hatta sapları yakacak olarak da değerlendirilen bir hale gelmiştir. Ancak çok yönlü bir kullanım potansiyeli taşımasına rağmen kendirden yararlanma ülkemizde yeterli seviyede değildir (Aytaç vd., 2017). Anadolu'da binlerce yıllık bir yetiştirilme tarihine sahip kendirin Anadolu topraklarında yetiştirildiği önemli noktalardan biri de Vezirköprü'dür. Kendircilik ve urgancılığın ortaya çıkışı, gelişmesi, dağılışı ve şekillenmesinde insanın bütün faaliyetlerinde olduğu gibi doğal çevre faktörleri etkili olmaktadır. Ancak yöredeki kendir üretimi ve bu üretime bağlı olarak gelişen urgancılık sanatı sadece yörenin fiziki çevre

özellikleriyle açıklanacak yalın olgular değildir. Çünkü Vezirköprü çevresinde bulunan ve benzer iklim ve toprak özelliklerine sahip birçok ilçede yetiştirilen ürünler ve el sanatları birbirinden önemli farklılıklar göstermektedir. Bu durum Vezirköprü'deki kendir tarımı ve urgancılığın şekillenmesinde sadece doğal koşulların değil, o bölgede yaşayan toplumun kültürünün de önemli etkisinin olduğunu ortaya koymaktadır. Zira Kızılırmak havzasında bulunan Vezirköprü, Kalkolitik Döneme dayanan bir yerleşme tarihine ve tarımsal üretim kültürüne sahiptir. Yine yöreyi kendilerine yurt edinen Hititler, Frigler, Romalılar ve Türkler sahip oldukları kültürleri bu topraklara getirerek Vezirköprü'nün kültürel mozaikliğini ortaya çıkarmışlardır. Vezirköprü'de yetiştirilme tarihiyle ilgili kesin bir bilgi bulunmamakla birlikte yöredeki dokuma kültürünün binlerce yıllık bir geçmişinin olması ve Anadolu'da kendir üretiminde önemli yeri olan Hititlerin bu yörede yaşamaları bitkinin yörede yetiştirilmesinin uzun bir tarihi geçmişe dayanabileceğini göstermektedir. Ancak yöredeki kendir üretimi ile ilgili ilk yazılı kaynakları Seyahatnameler ve Tahrir Defterleri oluşturmaktadır. 1541 tarihli Tahrir Defteri 16. yüzyılda yörede kendir üretiminin yapıldığını ve üretilen kendir liflerinin gemi organları yapında ve dokumacılıkta kullanıldığını göstermektedir. 19. yüzyıl sonlarından 20. yüzyıl ortalarına kadar ise Vezirköprü, Anadolu'da önemli bir kendir yetiştirme merkezi durumundadır. 1960'lı yıllarda kooperatifleşen yöredeki kendir yetiştiricileri için 1980'li yıllar olumsuzluklarla dolu bir sürecin başlangıcı olmuş ve bu süreç günümüze kadar ulaşmıştır. 2002-2014 yılları arası ise kendirin ülkemiz ve Vezirköprü ekonomisi için çok fazla katma değer sağlamadığı bir dönem olarak dikkati çekmektedir. Zira 2002 yılında 950 ton olan kendir lifi üretimi 2014 yılında 1 ton olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, 2018). Şimdilerde ise ülkemizin birçok ilinde kayıtlı kendir yetiştiriciliğine izin verilmesine rağmen bu bitkinin yetiştirilmesi yalnızca çalışmaya konu olan Vezirköprü'yle sınırlı kalmıştır. Vezirköprü yöresi iklim, toprak ve yeraltı suyu gibi doğal çevre özellikleriyle kendir üretiminde önemli avantajlara sahiptir. Yörenin mevcut tarım sistemi içerisinde saplarından lif elde edilen ve tohumları birçok alanda kullanılan bu bitkinin tarımının yaygınlaştırılması, yöre halkına alternatif gelir kaynağı sağlayabileceği gibi yöre özelinde ülkemizdeki tekstil endüstrisinin ihtiyaç duyabileceği kaliteli ve homojen standartlara sahip hammaddeyi de üretmek mümkün olacaktır. Yine yörede kendir tarımının yaygınlaştırılması, lifinin yanı sıra diğer yan ürünlerinin değerlendirilmesiyle de yöre ekonomisine katma değer sağlayacaktır. Kendir üretimi zor bir süreçtir. Bu nedenle de pazarlama ve fiyat politikasındaki en küçük olumsuzluk kendir ekimini etkilemekte ve üretim yapan ailelerin gelecek sezon için üretimden vazgeçme kararlarını kolay almalarını sağlamaktadır. Yörede kendir üretiminin artırılmasının yolu ise bu bitkiye dayalı dokuma ve yağ üretimi yapan tesislerin artırılmasıyla

mümkün olacaktır. Yine yörede kendir üretiminin kooperatifleşmesi ve kooperatif bünyesinde üretilen kendir ve kendir ürünlerinin (kırnıp, hayvanlar için yular, çuval ağzı ip, urgan ve halat) pazarlanması üretimin artırılmasını sağlayacaktır. Yörede kendir üretimini artırmanın ve kendirin ilçe ekonomisine katkısının artırılmasının diğer bir yolu ise yörede bulunan sanayi kuruluşlarıyla yapılacak işbirliğine bağlı görülmektedir. İlçede bulunan Vezir Ağaç A.Ş. ile ortaklaşa yapılacak projelerle ilçede üretilecek kendirin bu tesiste işlenmesi ve ürüne dönüştürülmesi sağlanmalıdır. Gelişen teknoloji nedeniyle ne yazık ki el sanatları bugün yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalan önemli kültürel değerlerden biridir. Yöredeki urgancılık kültürü de ne yazık ki bundan nasibini fazlasıyla almıştır. İlçede geçmişte bu mesleği icra eden ve sayıları onlarla ifade edilen ustaların sayısı gün geçtikçe azalmış ve artık bu sanatı fiilen icra eden usta kalmamıştır. Vezirköprü yöresinde kendir ekiminin artması urgancılık kültürünü yaşatacak ustalar içinde bir yol gösterici olacaktır. Son ustalar olarak nitelenen Vezirköprü'deki urgan ustalarının tespit edilmesi ve onların bu mesleği icra edecek çıraklar yetiştirmelerine yönelik projelerin yapılması önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Aygün, N. (2009). "Osmanlı Devleti'nin Son Zamanlarında Karadeniz'in Güney Kesiminde İktisadî Faaliyetler", Karadeniz Araştırmaları: 6, 41-76.
- Aytaç, S. vd. (2017). "Endüstriyel Tip Kenevir (Cannabis Sativa L.) Yetiştiriciliği". Karadeniz'in Lif Bitkileri (Keten – Kendir – Isırgan) Çalıştayı Sonuç Bildirgesi, 5-6 Mayıs 2017 – Samsun.
- Cebeci, M. (2017). Vezirköprü'de Bazı Mesleklerin Yakın Tarihi. Samsun: Ceylan Ofset.
- Durmuş, İ. (2008). İskitler:(Sakalar). Ankara: Genelkurmay Askeri Tarih Ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yayınları.
- Ertem, H. (1987). Boğazköy Metinlerine Göre Hititler Devri Anadolu'sunun Florası (İkinci Baskı). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Flottwell, V. H. (1895). Aus Dem Stromgebietdes Qyzyl-Yrmag (Halys). Gotha: Justus Perthes
- Gül, S. (2015). Vezirköprü Yöresinde Kültür Turizmi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

- Herodot (1983). Herodot Tarihi. (Çev.) Ökmen, M., İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hogel, C. vd. (2015). Neoklaudipolis Antik Kenti (Vezirköprü-Samsun) Tarihsel ve Arkeolojik Rehber. İstanbul: Arkeoloji Ve Sanat Yayınları
- İmer, Z. (1999). "Sayısız Özellikleriyle Göze Çarpan Bir Doğal Elyaf Kendir'in Dünya'da Ve Türkiye'de Geçmişi ve Bugünü", *Tekstil ve Konfeksiyon*, 6: 421-427.
https://www.academia.edu/20144426/SAYISIZ_%C3%96ZELL%4%B0KLER%4%B0YLE_G%3%96ZE_%C3%87ARPA_N_B%4%B0R_DO%4%9EAL_ELYAF_KEND%4%B0R_%C4%B0N_D%3%9CNYADA_ve_T%3%9CRK%4%B0YE_DE_GE%3%87M%4%B0%9E%4%B0_ve_BUG%3%9CN%3%9C
- Karaboğa, D. V. (2010). Klasik Dönemde Osmanlı Devleti'nde Tarım. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Karagöz, K. (2014). Vezirköprü El Sanatları. (Ed.) C. Yılmaz. Vezirköprü Araştırmaları. Samsun: Vezirköprü Belediyesi Yayınları
- Kıvrak, B. (2017). "Vezirköprü'de Dokumacılık ve Kendircilik Üzerine" Karadeniz'in Lif Bitkileri (Keten – Kendir – Isırgan) Çalıştayı Sonuç Bidirgesi, (5-6 Mayıs 2017–Samsun).
- Oymaağaç Höyük - Nerik Raporu (2011). Yıllık Rapor. (<Http://Www.Nerik.De/Oezet/Onlineyayinlari.Php?Artikelid=149> (10.09.2017))
- Şahin, K. (1994). Vezirköprü Yöresinin Zirai Faaliyetleriyle İklim Koşulları Arasındaki İlişkiler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Şahin, K. (1997). Vezirköprü ve Yakın Çevresinin Uygulamalı Fiziki Coğrafya Araştırmaları. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Şemşettin, S. (1896). "Kamus-ül A'lâm'da Köprü". Çev. Y. Bayram. (Ed.) C. Yılmaz. Vezirköprü Araştırmaları. Samsun: Vezirköprü Belediyesi Yayınları.
- TUİK (2018). Kendir Üretim İstatistikleri (<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr> (25.02.2018))

Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (2009). Beşeri Coğrafya: İnsan, Kültür, Mekan. İstanbul: Çantay Kitabevi.

Ünal, M. A. (2006). "XVI. Yüzyılda Sinop Tersanesi İçin Canik Sancağından Malzeme Temini". (Ed.) C. Yılmaz. Geçmişten Geleceğe Samsun. Samsun: Büyükşehir Belediyesi Yayınları.

Vezirköprü Albümü (1971). Vezirköprü: Vatandaş Gazetesi Yayınları.

Yılmaz, A. ve Gül, S. (2015). "Vezirköprü'de (Samsun) Tarihsel Koruma ve Halkın Koruma Çalışmalarına Yaklaşımı" Studies of The Ottoman Domain, 5, 8.

